

digitalna tehnologija v umetnosti!

Hiter razvoj tehnike je v zadnjih letih povzročil prave revolucije, v tisku so stare, analogne naprave zamenjale digitalne – fotoaparati, računalniki in tiskalniki ... Novosti so se uveljavile na komercialnih področjih, kmalu pa se je izkazalo, da bi bile lahko uporabne tudi drugje, na primer na »nedotakljivem« področju umetnosti. Seveda področje umetnosti in reprodukcij umetniških dela zahteva poseben, veliko bolj poglobljen pristop, pravo opremo ter veliko mero znanja in potrpežljivosti. Na tem področju je bilo narejenih veliko poskušanj, razvitih več različnih tehnik in ena izmed njih se je ukoreninila tudi pri nas. Tehnika se imenuje giclée, sprejeli pa so jo v mariborskem studiu Demago. Navajamo jo kot primer, kako širok je lahko spekter uporabnosti novorazvijajočih se digitalnih tehnologij.

Zgodovinski pregled

Umetniki so tiskarske tehnike uporabljali v komercialne namene že v zgodovini. Med prvimi je bil Dürer, ki je naredil svojo podobo v tehniki jedkanice in jo predstavil kot umetnino. Enako velja za Warhola in Lichteinsteina, predstavnika poparta v zgodnjih 60. letih, ki sta predstavila barv-

ne litografije. Tehnologija Iris je bila v zgodnjih 80. letih začetnica uporabe digitalnega procesa.

Prve digitalne poskuse v umetnosti zasledimo leta 1968, ko je kustosinja Jasia Reichardt na inštitutu za sodobno umetnost v Londonu postavila razstavo, ki je raziskovala odnos med tehnologijo in ustvarjalnostjo. Naslednji »zgodnji« umetnik je bil Harold Cohen, ki je leta 1983 na podlagi računalniškega programa Aaron ustvarjene nereprezentativne črtne risbe razstavljal v Tate Gallery.

V ZDA se je giclée razvijal veliko hitreje kot v Evropi. Muze Editions (Digital Fine Art studio) je nastal leta 1995, in sicer zato, da bi zadovoljil naraščajoče potrebe, ki so nastale kot posledica zблиževanja sveta sodobne umetnosti in digitalne tehnologije. Privlačnost nove tehnologije je navdušila mnoge mednarodno priznane umetnike, kot so: David Hockney, Roni Horn, Vinca Petersen, Stephen Shore, James Faure Walker, Catherine Yass, Sarah Lucas, Uta Barth, John Hilliard, Richard Hamilton, Matt Collishaw, Julian Opie, Catherin Opie, Robert Rauschenberg, Peter Haley ... Prva velika razstava del, ustvarjenih v tehniki giclée, avtorja Roberta Rauschenburga je bila v Guggenheimovem muzeju v New Yorku leta 1997.

Dandanes obstajajo celotne galerije, specializirane le za razstavljanje umetniških del v digitalni obliki (kot je Colville Place Gallery v Londonu), obenem pa narašča število spletnih galerij, kot so www.londonart.co.uk, www.podgallery.com, www.dam.org ... Grafike tehnike giclée najdemo tudi v svetovno znanih muzejih, kot so Tate Gallery (50 del), Victoria & Albert Museum (12 del) ali Muzej moderne umetnosti, New York (55 del) idr.

Kaj je giclée?

Beseda giclée (po poimenovanju Jacka Duganne iz leta 1991) izhaja iz francoske besede zhee-clay in pomeni razpršenje oziroma razlitje tekočine. Iz tiskalniških šob na medij vsako sekundo druga na drugo brizga več kot 4 milijone kapljic. Dosežek je izjemno

Lep primer plastičnosti natisnjenih slik

barvno nasičena slika z vsemi barvnimi odtenci, in sicer najvišje možne kakovosti. Grafike so tiskane na velikoformatnih tiskalnikih inkjet, kot so Epson, Mimaki, HP in Colorspan Displaymaker. Tiska se na posebne arhivske materiale, večinoma brezislinske, UV-obstoje papirje iz 100-odstotnega bombaža, premazanega z nevidnim 'coatingom' in kalcijevim karbonatom. Ti se med seboj ločijo po gramaturi in teksturi. Podobno kot v slikarstvu tudi tukaj obstajajo akvarelni in fotopapirji ter umetniška platna. Ob pravilni izvedbi je življenjska doba tovrstnega izpisa (intenzivnost in odtenev barv) v povprečju od 37 let (neokvirjen) do 62 oziroma 128 let (pod steklom) in prek 200 let v muzejskih pogojih (23 °C in 50 % RH) – vir Wilhelm Research.

Postopek priprave in izvedba

Prvi korak je *digitalna fotografija ali skeniranje*. Izvirno umetniško delo do velikosti približno 30 x 35 cm se lahko posname kar z digitalnim fotoaparatom, večja pa je potrebno skenirati z dovolj zmogljivim skenerjem (v Demagu je to Cruse Scanner CS 220 ST).

Barvno upravljanje: vse naprave morajo biti medsebojno barvno usklajene z ustreznimi ICC-profilii. V postopku barvne reprodukcije je za vsako napravo posebej (kamera, skener, monitor, tiskalnik ...) treba izdelati poseben ICC-opis, kajti le na osnovi tega je izdelek na končnem izpisu kvaliteten. Izdelava ICC-opisov zagotavlja tudi točnost in ponovljivost izpisov.

Tiskanje se izvaja na tiskalnikih Epson 9600 in Mimaki JV 4 ter na papirje priznanih

Cruse scanner

blagovnih znamk, kot sta Somerset Enhanced ali Hahnemühle.

Digitalna fotografija ali skeniranje: jo je reprodukcija izvirnega dela barvno usklajena z izvirnikom, jo avtor s svojo intervencijo spreminja oziroma dodela. Novonastalo sliko se ponovno fotografira ali skenira.

Tiskanje: avtor pred tiskanjem določi naklado in format posamezne grafike. V večini primerov gre za omejeno izdajo grafik (10, 20, 50 ali 100 izvodov), ki jih avtor podpiše in oštevilči. Vsako grafiko spremljajo certifikat o verodostojnosti in podatki o grafiki.

Giclée Art Studio Demago iz Maribora je bil ustanovljen zato, da bi priznanim slovenskim in tujim umetnikom nudil izdelavo visokokakovostnih umetniških grafik. Z dobrim delom so prepričali umetnike, kot so Mersad Berber, France Slana, Petar Beus, Milan Todič, Irena Polanec, Dora Plestenjak, Sergej Aparin, Djorđe Prudnikoff ... Deloma po njihovi zaslugi je umetnost dandanes dostopnejša tudi ljudem z manjšo kupno močjo in nakup umetniškega dela tako ni le domena bogatih. Več podatkov najdete na www.demago.si.

Petar Beus - giclée grafika